

Lutowiska

Parafia greckokatolicka w miejscu, dekanat Żukotyń¹. Cerkiew greckokatolicka pw. św. Michała Archanioła była wzniesiona w 1799 r. z fundacji Józefa hr. Górskiego, ówczesnego właściciela Lutowisk². Świątynia była usytuowana w pobliżu zabudowań dworskich, po przeciwnej stronie drogi od dawnego cmentarza greckokatolickiego. W 1896 r. cerkiew spłonęła, co przyczyniło się do budowy nowej cerkwi³.

Cerkiew greckokatolicka parafialna pw. św. Michała Archanioła, została zbudowana z drewna w 1898 r.⁴. Była to okazała, trójkopułowa świątynia, w narodowym stylu ukraińskim (Ryc. 1). Po regulacji granic w 1951 r. cerkiew stała opuszczona. Użytkowana była podczas remontu kościoła rzymskokatolickiego do 1962 r. przez miejscowych parafian. Kiedy parafia rzymskokatolicka odzyskała kościół w 1962 r., w cerkwi planowano urządzić muzeum regionalne. W latach 1970–72 Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze prowadziło remont, który jednak przerwano z braku funduszy. Ponieważ cerkiew była w bardzo złym stanie (zawalona jedna z kaplic, przegniła konstrukcja dachu), a władze nie miały możliwości jej remontu, wojewódzki konserwator zabytków w Krośnie wyraził zgodę na przekazanie jej Parafii Rzymskokatolickiej w Lutowiskach. Uzgodniono przy tym, że zostanie rozebrana i przeniesiona do Dwernika⁵. Prace te zostały zrealizowane w latach 1979–80, przy czym wzniesiony kościół w Dwerniku został wykonany według nowego projektu, bez związku z wyglądem architektonicznym cerkwi.

Cerkiew pw. św. Michała Archanioła została wpisana wraz z najbliższym otoczeniem, tj. cmentarzem i wieńcem drzew – parcela nr 104, kw. 1127 – do rejestru zabytków.

Ryc. 1. Lutowiska. Cerkiew greckokatolicka z 1896 r. (stan na 1970 r.). Źródło: Brykowski R. 1995, s. 205.

¹ Budzyński S. 1993. Ludność pogranicza... Op. cit., s. 224.

² Szematyzm R. G. 1879, s. 172-173.

³ Szewczyk T. 1996. Kościół p.w. św. Stanisława Biskupa w Lutowiskach. Lutowiska, s. 23.

⁴ Szematyzm... na bożyj rik 1918, s. 69.

⁵ Nałęcz A. 1988. Cerkwie greckokatolickie w diecezji przemyskiej po roku 1945. Przemysł, s. 79.

Tymczasowa kaplica drewniana wykonana została w 1898 r. według projektu inż. Ludwika Baldwina Ramuła, właściciela Dwernika (ryc. 2). Materiał został ofiarowany przez właścicieli okolicznych tartaków, przeważnie Żydów (m.in. ze Smolnika, Boberki, Dwernika, Lipia i Zatwarnicy). W ołtarzu umieszczono obraz Najświętszego Serca Jezusowego, ofiarowany przez klasztor z Łomnej

Ryc. 2. Lutowiska. Kaplica rzymskokat. z 1898 r.

Inicjatywa budowy kościoła wiąże się z postacią ks. Proboszcza Michała Hucińskiego, który przybył do Lutowisk 30 listopada 1905 r. Jego wielkim pragnieniem było wzniesienie nowego, okazałego kościoła, który *byłby nie tylko świadectwem miłości do Boga, ale jednocześnie podnosił Polaków na duchu, umacniał ich wiarę i poczucie polskości, pokazując, że nie są w tych stronach kimś gorszym od innych, że stać ich na czyny wielkie i piękne*⁶. W celu zebrania funduszy ks. M. Huciński jeździł do największych miast Małopolski – Krakowa, Lwowa, Tarnowa, rozsyłał również pisma po Polsce i Europie, m.in. otrzymując w odpowiedzi ditek od monarchy brytyjskiego Jerzego V.

Miejsce na budowę kościoła zostało wybrane przez ks. M. Hucińskiego, a usytuowane było w najwyższej części miejscowości. Działkę odkupiono od miejscowych Żydów, a projekt wykonał architekt z Przemyśla – Stanisław Majerski. Budowę kościoła rozpoczęto we wrześniu 1911 r. W 1913 r. Lutowiska zostały wydzielone jako odrębna parafia, a jej pierwszym proboszczem został ks. Michał Huciński. Kiedy budowa kościoła była na ukończeniu, wybuchła I wojna światowa, podczas której kościół znacznie ucierpiał. W 1923 r. świątynia została odnowiona i poświęcona przez ks. biskupa Karola Fiszera, sufragana przemyskiego (ryc. 3). Kościół ponownie został zniszczony w latach 1944–1951, kiedy Lutowiska należały do Ukraińskiej Republiki Radzieckiej (zrobiono z niego stajnię). Z powodu dewastacji, aż do 1963 r., Msze św. były odprawiane w dawnej cerkwi greckokatolickiej. Po gruntownym remoncie, 27 września 1963 r., kościół był ponownie poświęcony. Ołtarz główny ufundowany przez ks. biskupa A. Nowaka został wykonany w Szkole Rzeźbiarskiej Księży Salezjanów w Oświęcimiu.

⁶ Szewczyk T. 1996. Kościół pw. św. Stanisława Biskupa. Lutowiska, s. 24

Kościół jest murowany, w stylu neogotyckim (fot. 1). Wpisany jest on do Rejestru Zabytków pod numerem A-395 z 7 marca 1972 r.⁷.

Ryc. 3. Lutowiska. Kościół rzymskokat. (ok. 1923 r. źródło: Kusal P. 2002, s. 81).

Fot. 1. Lutowiska - widok na kościół od strony południowej (fot. G. Holly).

---

⁷ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, s. 55.